

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmæ Virtvtvm, Ac Vitiorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldu>

Lvgdvni, 1585

De diuersis actibus siue officiis Prudentiæ. Et de duodecim stultitiis, quibus imprudentes in bello spirituali succumbunt. Cap. IIII. [i.e. III.]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46132)

ordinat vim concupiscibilem ad delectationes sensuū: ita prudentia vt est generalis ad virtutes cognitiuas, ordinet voluntatem liberi arbitrij ad operationes quæ pertinent ad vim rationalem. Voluntas enim liberi arbitrij penes quã est summa potentia in anima, ita potest se inordinate habere circa operationes intellectus vel rationis, sicuti respectu sensuū. Vnde sicut necessaria sunt aliqua virtutes quæ ordinent eã respectu sensuum, necessaria est aliqua virtus quæ ordinet eã respectu intellectus. Et sicuti voluntas respectu eorũ quæ sunt delectabilia secundum sensum, potest esse & virtuosa & vitiosa: sic voluntas quæ est respectu cognitionũ videtur posse esse & virtuosa & vitiosa, poterit forsitan videri alicui quod hoc sit quod Seneca in epistolis nomine Philosophiæ dicens: sapientia bonũ perfectum est mētis humanæ: Philosophia sapiētiæ amor est & affectio illud quasi consistit inter philosophiã & sapiētiã interelle. que enim fieri potest vt idẽ sit quod affectatur & quod affectatur, quomodo multũ interest inter avaritiã & pecuniã, cum illa concupiat, hæc concupiscatur, sic inter philosophiã & sapiētiã. Ideo Alij philosophiã studium virtutis esse dixerunt, alij studium dirigendæ mētis. A quibusdam dicta est appetitio rectæ rationis.

De diuersis actibus siue officiis Prudentiæ. Et de duodecim stultitiis quibus imprudentes in bello spiritali succumbunt.

CAP. VIII.

Sequitur de diuersis actibus seu officiis prudentiæ. Notandum est quod ad prudentiam pertinet actus aliarum virtutum dirigere. Proverb. 15. Vir prudens dirigit gressus suos: Ipsius ostendere quid, quando, & quomodo sit agendũ. Ipsius est providere, vt opera nostra sint Deo grata, nobis vtilia, proximis iniuriosa. Ad eam videtur pertinere discretio illa de qua dicit Bernardus super Cant. Est discretio nõ tam virtus quam quædam moderatrix virtutum, & auriga, ordinatrixque affectuum & morum doctrix, Tolle hanc, & virtus vitium erit. Et intellegas tibi eam virtutem vocari, in quantum dirigit proprios actus separatos ab actibus aliarũ. Aurigam verò virtutum, in quantum alias virtutes dirigit in actibus suis. Eius est moderari feruorem præcipitantem. Bern. super Cant. Virtus discretionis absque feruoris feruore iacet, & feruor vehemens absque discretionis temperamento præcipitat. Ideoque laudabilis est cui neutrum de quatenus feruor discretionem erigat, & discretio feruorem temperat. Prudentiæ est providere vt operibus nostris Deus glorificetur, & nobis præmium acquiratur, & exemplum bonũ proximis

praebeatur. Ad prudētem pertinet nolle fallere, & falli nō posse.
 Matt. 10. Estote prudentes sicut serpentes, & simplices, sicut co-
 lumbae. Prudentes, vt falli non possitis: simplices, vt fallere non
 velitis. Senec. in lib. quatuor principalium virtutum: Prudens fal-
 lere non vult, falli non poterit. Itē prudentiā est, res secundum
 veritatem existimare, nō secundum multorum opinionē. Sene-
 in eod. lib. Quisquis prudentiam sequi desideras, tunc per ratio-
 nem recte viues, si omnia prius existimes & perpēses, & digni-
 tatem rebus nō ex opinione multorum, sed ex carū natura cō-
 stituas. Itē quaecunq; ex rebus transitoriis possides, non mireris:
 nec magnum existimes quod caducum est. Ipsius est non quā-
 multis, sed quibus placeas, cogitare: nec quis dicat, sed quid di-
 catur attendere. Sene. in lib. de quatuor virtutibus, c. de pruden-
 tia: Non te moueat dicentis autoritas: nec quis, sed quid dicat
 incedito: nec quā multis, sed qualibus placeas cogitato. Item
 prudentiā est quae nobis commissa sunt, ad Dei gloriam & vti-
 litatem ecclesiae dispensare. Matthae. 24. Quis, putas, est fidelis
 seruus & prudēs &c. Et Luc. 12. Quis, putas, est fidelis dispensa-
 tor & prudens? Sene. Nō apud te quae habes tanquā aliena serua-
 bis: sed pro te, tanquā tua, & dispenses & vtaris. Item pruden-
 tia est cauere ne aliquid leuiter inchoetur, vel inchoatum ante
 perfectionem de facili relinquatur. Sen. eod. lib. Scito in quibus
 dum te debere perseuerare, quia coepisti: quaedam verō nec in-
 cepere, in quibus perseuerare sit noxiū. Idem in epistolis: Melius
 est vt proposita custodias, quā vt honesta postponas. Ipsius est
 mutabilitate cauere. Sene. in lib. de quatuor virtutibus, cap. de
 prudentia: Si prudentiam amplecteris, vbiq; idem eris, & prout
 rerum aut temporis varietas exigit, ita te accomodes tempo-
 ribus: nec te in aliquibus mutes, sed potius apertus, sicut manus quae
 eadem est, & quum in palmam extenditur, & quum in pugnum
 constringitur. Eccles. 27. Homo sanctus in sapientia manet si-
 cut foliam stultus sicut luna mutatur. Item prudentiā est tur-
 pia in occulto sicut in publico cauere. Senec. in eodem. Id opta-
 quod optari coram bonis potest. Item ipsius est humilem sta-
 tum diligere. Senec. in eodem: Ne altiori te rei imponas, in qua
 statui tibi tremendum, ascendenti cadendum sit. Ipsius etiam est
 in prosperis potius quā in aduersis consultē agere. Senec. in eo-
 dem: Tūc cōsilia salutaria aduoca, quū tibi alludit vitā prospe-
 ritas: tunc te velut in lubrico retinebis ac fistes. Potius indiget
 lumine qui incedit per loca lubrica, quā qui incedit per arida.
 Itē prudentiā est nō solum interiora, sed etiam exteriora ordi-

nare. Prou. 17. In facie prudentis relucet sapientia: oculi stulti
 rui in finibus terræ. Eccles. 19. Ex visu cognoscitur vir, & ab
 cursu faciei cognoscitur sensatus. Amictus corporis & risus
 rium & ingressus hominis enuntiât de illo. Item prudentia
 actus rationis ordinare. Primus actus rationis est cogitare, prou-
 liter prudentia ordinat, non solû cogitationes noxias, sed etiam
 otiosas cauet. Hier. 4. Usquequo morabûr in te cogitationes
 noxiæ? Senec. Cogitationes vagas & inutiles & velut somno
 les non recipies: quibus si animum tuum non oblectaueris, quæ
 omnia disposueris, tristis remanebis. Ratio etiâ dicitur habere
 quatuor partes prout ad sensibilem comparatur: scilicet inuestiga-
 uam, siue inuestigatiuam, iudicatiuam, memoratiuam, & in-
 pretatiuam. Rationem inuestigantem prudentia ordinat, et
 eam cohibet ab inquisitione inutilium vel nimis difficultium.
 uerb. 23. Ne erigas oculos tuos ad opes quas habere non potes.
 Ibidem: Prudentiæ tuæ pone modum: Senec. Illud quære, quod
 potes inuenire: id discere, quod potes scire. Eccles. 3. Altiora
 quæseris. Et paulò post: In superuacuis rebus noli scrutari.
 tripliciter: & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Rom.
 12. Non plus sapere quàm oportet sapere. Esa. 19. Confundentur
 qui operabantur limum, plectentes & texentes fila subtilia. Prudentia
 rationem inquirentem dirigit, dum causam facti
 requirere facit. Sen. in trac. de quatuor virtut. cap. de Prudentia.
 Cuiuscunq; facti causam requirere: quam initia inuenieris, et
 tus cogitabis. Item rationem dirigit inquirentem, dum eam
 aliis alia conijcere facit, vt ex presentibus futura. Senec. Con-
 silium peritorum ex apertis obscura existimat, & ex partibus
 magna ex proximis remora, ex partibus tota. Idem: Si præter
 esse cupis, in futurum prospectum intende. Dirigit etiam rationem
 inquirentem quantum ad ordinem sciendi, & studium, & studium.
 Bernar. super Cantic. Scire ea prius ampliusque curato quæ
 feris viciniore salutari. Idem: Scias modum sciendi, vt scias quæ
 dine, vt id prius quod maturius ad salutem: quo studio, vt id
 dentius quo vehemētius ad amorem: quo fine, vt tantum ad
 ficationem tui vel proximi. Idem: Sunt qui scire volunt eo fine
 tum vt sciant: & turpis curiositas est. Alij vt sciantur ipsi, & turpis
 vanitas est. Alij vt scientiam suam vendant, aut pro pecunia, vel
 honoribus, & turpis quæstus est. Alij vt adificent, & prudentia
 est. ¶ Rationem iudicantem prudentia multipliciter dirigit.
 modo dum eam cohibet à quibusdam iudiciis quæ ei non luerit
 creta: vt est iudicium de incertis, quod prohibetur Mat. 23.

Luc. 6. Nolite, inquit, iudicare. *Glof.* Duo sunt in quibus iudiciū temerarium cauendum est. Sunt enim quædam mediæ & incerta quo animo fiant, quæ bene & male possunt fieri. Nescimus enim qualis futurus sit qui nūc apparet malus, de cuius correctione desperare, eūmq; quasi abiectum reprehendere, temerarium iudiciū est. 1. Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare. Item cohibet rationē à iudicio vsurpauo, quod est quando aliquis iudicat personā quæ sibi subiecta non est. *glo. super Matt. 7.* Temerarium iudiciū est, quando quibus non est commissum iudiciū iudicant. Ro. 14. Tu quis es qui iudicas alienū seruum. Item prudentia rationem iudicantem dirigit, dum eam à leuitate, vel nimia tarditate credendi custodit. Et omnibus enim, & nulli credere vitium est, vt ait Senec. Qui leuiter credit, vitiose agit. Eccl. 10. Qui citò credit, leuis est corde. Senec. Prudentis proprium est examinare consilia, citò facili credulitate ad falsa prolabi. Prudens nō nisi iudicio credit, & non nisi examinatam sententiam in consensum credulitatis admittit. Senec. Opiniones tuæ iudicia sint. Sicut in disputationibus nō admittimus nisi manifestè vera, vel quæ vis probationis extorserit: sic in consensum credulitatis non debemus admittere nisi vel manifesta, vel ea de quibus sit nobis plena fides: quod præcipuè seruandum est his quæ non expedit nobis credere: vt sunt mala quæ nobis dicuntur de proximo, quæ amorē nostrum ad proximum lædere solent, & dare occasionem despiciendi proximum. Item prudentia rationem iudicantem dirigit, dum eam cohibet, ne vel dubia temerè diffinita vel verisimilia affirmet. Senec. De dubijs nō diffinitam, sed suspensam tene sententiam. Nihil inexpertum affirmes: quia non omne quod est verisimile, statim verum est, sicut & sapientius, quod primum incredibile videretur, non continuo falsum est. Crebrò faciem mendacij veritas tenet: crebrò mendacium facie veritatis occultatur. Nam sicut aliquando frontem tristem amicus, & blandam adulator ostendit: sic verisimile coloratur, & vt fallat conatur. ¶ Rationem etiā memorantem prudentia dirigit, dum salubria facit reminisci, & noxia obliuisci. Salubria ad reminiscendum sunt vt beneficia Dei vel proximi: noxia, vt iniuria proximi. Item inter bona presentia mala facit reminisci contra elationē superbiæ, & inter mala presentia bona contra deiectionem nimiam. Eccl. 11. In die bonorū ne immemor sis malorum, & in die malorū ne immemor sis bonorum. Rationē etiā prout eius est sermonem interpretari quod excoget, prudentia dirigit, dum sermonem moderatur. Prou. 10.

Qui moderatur labia sua prudentissimus est. Eccl. 21. Labia imprudentum stulta narrabunt: verba autem prudentium statim ponderabuntur. Sene. Sermo tuus nõ sit inanis: sed aut suadens aut moneat, aut consoletur, aut præcipiat. Lauda parcè, vituperato parcius. Similiter enim reprehensibilis est nimia laudatio, vt immoderata vituperatio. Illa siquidem adulatione, ista malignitate suspecta est. Testimonium veritati, non amicitie reddas. Cum consideratione promitte: plenius quàm promissa præsta. Prudentis est taciturnitatem amare. Prouer. 11. Vir prudens tacebit. Eccles. 19. Est tacens, & ipse est prudens. ¶ Prudentia etiam rationem dirigit circa ipsam prudentiam, vt non prudentiæ suæ innitatur, nec facile se credat prudentiam habere. Prouer. Ne innitaris prudentiæ tuæ. Rom. 12. Nolite esse prudentes in vobismetipso. Item Isa. 5. Vt qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes. Item ad prudentiam pertinet prouidere ne totum tempus derur actioni. Seneca: Nõ semper in actu sis: sed interdum animo tuo dato requiem, & quies ipsa plena sit sapientiæ studiis & cogitationibus bene. Bernard. in lib. de consideratione: Non te totum nec semper actioni: sed considerationi aliquid tui & cordis & corporis quaeritra. Consideratio ipsius actionis partes benigna præparatione suas facit, præagendo quodammodo & præordinando quæ agenda sunt necessario. Sanè ne forte quæ præuisa & præmeditata poterat esse proficuo, præcipitata magis pericula sunt. Itè prudentia insidias præcauet. Augu. Prudentia est in præcautione insidiis. Ipsa etiam in bello spirituali triumphat. Exem. habemus de hoc in Christo. Cuius prudentia percussit superbum Synar: Iob 26. Ipse tribus verbis scripturæ sacræ in deserto diabolum prostravit. Matt. 4. Prouer. 24. Vir sapiens, fortis est: & virtus, robustus & validus: quia cum dispositione inicitur bellum, & erit salus vbi multa consilia. Eccles. 9. Ciuitas parua & subditur: Inuentus est in ea vir pauper & sapiens, & liberabit urbem per sapientiam suam. Et subiungit Salomon: Dicet ego sapientiam meliorem fortitudine. Et in eodem: Melior est sapientia, quàm arma bellica. Et Sapien. 5. Melior est sapientia, quàm vires: & vir prudens magis quàm fortis. Eiusdem libro: Sapientiam non vincit malitia. Et vicesimoquarto. Eccles. Baruch 3. Quoniam non habuerunt sapientiam, perierunt propter suam insipientiam. Tullius in Rhetoricis: Parua fortis arma: nisi sit consilium domi.

De stultitiis quibus prudentes in bello spirituali succumbunt.

De stultitiis verò quasi innumeris quibus imprudentes in bello spirituali succumbunt, causa breuitatis pauca enumeremus. ¶ Prima est eorum qui ante pugnam se armare nolunt: sed tunc primo arma accipiunt, cum dolorem vulnerum sentiunt. Tunc primo patientiæ vel humilitatis clypeum sumunt, quum gladio maligno linguæ venenatæ sunt vulnerati. Eccle. 2. Preparata animâ tuam ad tentationem. Preparatio ista est excogitatio de modo resistendi tentationi, quod faciendum est ante tentationem. Sæper enim deberent incedere armati qui sunt inter hostes suos. Modum conuenientissimum resistendi tentationi quæ est per linguas venenatas. Christus ostendit, in summa tacurnitate blasphemias persecutorum audiens. Esa. 53. Quasi agnus coram tondente se obmutescet, & nõ aperiet os suum. In Psal. Ego tanquam surdus non audiebam &c. ¶ Secunda est eorum qui sumunt arma nimis onerosa, præcipuè quum non habeant eorum consuetudinem, qui quandoque eorû ponderositate deiciuntur, vt qui nimis ieiunât vel orât. Dauid arma Saul deposuit, quia ponderosa erât, & non habebat eorum consuetudinem, & leuibus armis vicit. 1. Reg. 17. ¶ Tertia est eorû qui in bello cõflictu arma sua proiciunt, quando ea fortiter tenere deberent, scilicet patientiâ & humilitatē. Vnde dictû est à Boëtio: Talia tibi cõtuleram arma, quæ nisi prior abieciisses, inuicta te firmitate tuerentur. ¶ Quarta est eorum qui ex ea parte qua debiliores sunt & qua magis à diabolo impugnâtur, minus se mutant, quum contrario esset faciendum. Qui videt se ad auaritiã pronû esse, multum deberet conari ad largitionem eleemosynarû: vt faciunt qui lignorû tortuosa dirigunt, iuxta verbum Philosophi: multum enim inuestunt ea in contrarium, vt ad rectitudinem reducant. ¶ Quinta est eorum qui nolunt resistere hostibus in loco vbi facilius possent. Ad portas castri hostibus resistendû est, aut in aliquo loco alto & arcto, vbi paucitas multis resistat. Et non tunc primo resistendum est, quando totû castrum vel totâ terram occupauerunt. Sic ad portas sententiam hostibus spiritualibus est resistendum. In alto etiam emittentis vite ponere nos debemus: quod altum multis occupatio- nibus faciendum est angustû, vt hosti via nõ pateat, & ibi hosti resistendû est. Sic Eliahim præcepit obtineri ascensus montium, per quos via poterat esse in Hierusalẽ, vt legitur Iudith. ¶ Sexta est eorum qui nolunt hostem interficere dum paruus est, non attendentes illud Psal. Beatus qui tenebit, & allidet.

parulos suos ad petram. Tales nolūt hosti resistere donec fuerint ab eo interfecti. Poëta: principis obsta, serō medicina paratur. Hiero. Lubricus est antiquus serpens: & nisi capite teneatur statim totus illabitur. Gen. 3. dictum est serpenti de muliere: conteret caput tuum. ¶ Septima est illorum qui contra suos pugnant, & hostes suos amicos reputāt. Cū pelores inimici non habemus sint proprius sensus & propria voluntas: cōtradições quæ propriū sensum impugnant, & persecutiones quæ impugnant propriam voluntatē, sunt adiutoria nobis à Deo contra la contra pessimos hostes nostros. Vnde contra suos pugnant qui talibus repugnant. Econtrario fauores hominum & appaus, hostes nostri sunt, qui nos decipiunt, licet hoc multi non intelligant. Prou. 7. Vade contra virum stultum, & nesciet. Quia est eorum qui de prope volunt pugnare cum hoste, & propinquitate vires assumit, & ex elongatione vires amittit. est fornicatio, & cetera vitia ad voluptatem pertinētia. dicitur Cor. 6. Fugite fornicationem. ¶ Nona est eorum qui fugiendo hostem vitare volunt, qui fugientes magis insequuntur faciunt illi, qui aduersa huius mundi nimis timēt. Sene. Quoadmodum perniciosior est hostis fugientibus: sic omne formidabile incommodum magis instat cedenti & aduerso. Multum miratus fuit Iosue videns populum domini fugientem. Iosue admine Deus, inquit, quid dicam videns Israël hostibus suis fuga vertentem? ¶ Decima est illorum qui quum pugnant cōtrariis, pugnant similibus, vt odio cōtra odium, garrulitas contra garrulitatē, stultitia cōtra stultitiā. Potius amorem contra odium pugnandū est, sicut aqua pugnat contra ignem. uer. 25. Si esurierit inimicus tuus, ciba illū. Taciturnitate contra garrulitatē. Sapiēs: Garrulo nō respondere, cōuitium est. Eo. Ne litiges cum homine linguato: neque struas in igne ipsa. Sapia. Sapia contra stultitiam. Prou. 26. Ne respondeas iuxta stultitiā suā, ne ei similis efficiaris. ¶ Vndecima est illorum qui laborāt in impugnatione hostium suorum, quos gloriari sine ictu possent vincere patiēdo. Prouer. 17. Melior est virum viro forti &c. Et eiusdem 20. Ne dicas, Reddā malum pro malo: expecta dominū, & liberabit te. Liberabit, inquit, à laboribus & periculo vindicādi te. Præterea ad plenū vindicabit te, tuum patibulo infernali tradendo. ¶ Duodecima est illorum qui iuuant hostē suum, ad sui interfectionem. Greg. Non est magis diabolus hostis qui non potest vincere nisi volentem. Sicut diabolus non potest vincere nisi volentem: ita nec occidere nisi in-

rem. Diabolus cordi gladium applicat, quando malam cogitationem immittit. Impingis & infigis gladium cordi tuo, quando consentis, & sic diabolum iuuas. Item diabolum iuuat, qui sciens volens vadit ad foueam in qua diabolus vult eum precipitare. Prou. 23. Fouea profunda meretrix. Deberet proponere qui tentatur de peccato carnis, quod non ibit ad locum vbi illud committat, nisi diabolus illuc eum porter. Item diabolum iuuat qui gladium ei concludit quo ab eo interficiatur: vt qui dat aliquid mulieri vt peccato suo consentiat.

De commendatione Prudentie.

CAP. XIII.

De officio Prudentie, insistendum est commendationi ipsius. Et notandum quod multa quae dicta sunt de officio prudentiae, valere possunt ad eius commendationem. Praeter illa vero, Primò facit ad eius commendationem multiplex admonitio, quam scriptura sacra facit ad eam. Matt. 10. Estote prudentes &c. 1. Pe. 3. Estote prudentes &c. Prou. 4. In omni possessione tua acquire prudentiam. Prou. 4. Attendite vt sciatis prudentiam. Eiusdem 16. Acquire prudentiam, quia pretiosior est argento. Secundo, quod filius Dei ore proprio eam docere voluit. Prou. 1. Dominus dat sapientiam, & ex ore eius prudentia. Nec solo ore eam docuit, sed opere, persecutores prudenter declinando. Io. 8. Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo. Tertio, quia ipsa est nobilis species cognitionis. Prou. 9. Scientia sanctorum prudentia. Vnde ad commendationem eius faciunt quae pertinent ad commendationem sapientiae, de qua habetur multum in libris Salomonis, quasi ferè per totum, & specialiter Prou. 3. Vbi dicitur, Beatus homo qui inuenit sapientiam, & qui affluit prudentia. Melior est acquisitio eius negotiatione auri & argenti. Et in eod. Lignum vitae est his qui apprehenderint eam. Et eiusdem 8. Melior est sapientia cunctis opibus pretiosis, & omne desiderabile ei non potest comparari. Et eiusdem 16. Posside sapientiam quae melior est auro. Et 19. Vbi non est scientia animae non est bonum. Et Sap. 8. Omne aurum comparatione sapientiae arena est exigua, & quasi lutum estimabitur argentum in conspectu illius. Eiusdem 10. Vani sunt homines in quibus non subest scientia Dei. Eiusdem 9. Si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo fuerit sapientia tua, in nihilum computabitur. Esa. 30. Diuitiae salutaris, sapientia & scientia. Osee 6. Scientiam Dei volui plusquam holocaustum. Sapientia Deum letificat. Prou. 10. Filius sapiens letificat patrem suum. Et eiusdem 14. Accepit regi minister intelligens. Eccl. 20. Homo prudens placebit magnatibus. Hominem etiam